REDE VAN Prof. Mr. P. LIEFTINCK
Partijgenoten:

In de geschiedenis van een volk treden er van tijd tot tijd momenten op waarop zij, die geroepen zijn tot het geven van leiding op maatschappelijk en staatkundig gebied, voor de vraag worden gesteld of zij de weg der continuïteit zullen blijven bewandelen dan wel de bestaande continuïteit zullen breken.

Het gaat dan om de vraag of men de grondtrekken van de maatschappelijke structuur en van het heersende staatkundige stelsel in wezen wenst te handhaven — behoudens daarin passende correcties; of dat men bewust de koers wil richten op nieuwe samenlevingsvormen en een nieuwe staatkundige organisatie.

Voor verschillende bevolkingsgroepen wordt deze vraag niet steeds tegelijkertijd acuut. De geestelijke en stoffelijke voordelen, die zij genieten van de bestaande maatschappelijke en staatkundige orde, en de verwachtingen, die zij koesteren aangaande het belang, dat voor hen is gemoeid met de vestiging van een nieuwe orde, spelen bij de beantwoording van deze vraag ongetwijfeld een belangrijke rol. Maar ook verstandelijk inzicht en zedelijke overtuiging kunnen voor velen doorslaggevend zijn. Het besef van een roeping tegenover land en volk, hetzij om voor het oude pal te Staan hetzij om voor vernieuwing te kiezen, kan voor sommigen een volstrekte realiteit zijn. Conservatisme en radicalisme hebben dan ook hun eigen recht.
In de politieke partijgroepering spelen deze vragen niet steeds de overheersende rol. Met name in ons Vaderland zijn gedurende de laatste 50 jaren, tengevolge van bijzondere historische omstandigheden op zedelijk-geestelijk gebied en wegens het op de voorgrond treden van enkele fundamentele politieke strijdpunten, de grote scheidslijnen tussen de partijen anders getrokken geweest en hebben daarbij geloofsovertuiging en levensbeschouwing het beslissende woord gesproken. In een volk, dat sedert het begin van zijn zelfstandig staatkundig bestaan en gedurende de ganse loop van zijn historie het nauwe verband tussen geloofsovertuiging en politiek heeft erkend en beleden, is dit niet verwonderlijk. Toch is het allerminst noodzakelijk, dat de politieke scheidslijnen, zooals wij deze hier in de laatste decennia hebben gekend, onder alle omstandigheden worden bestendigd. Veranderingen in zedelijk besef en geestelijke beschouwing en het aan de orde zijn van gewijzigde of nieuwe problemen kunnen voor een herziening in dit opzicht gunstige voorwaarden scheppen.

Nu ik mij vanmorgen op deze plaats tot tolk mag maken van het gevoelen, dat leeft in een bepaalde bevolkingsgroep, voor wie de Protestants-Christelijke geloofsovertuiging het diepste levensbeginsel is en die desniettemin aan het tot stand komen van de Partij van de Arbeid haar medewerking wil verlenen, is het mij een voorrecht de overtuiging uit te spreken, dat haars inziens de voorwaarden voor een zodanige herziening thans zijn vervuld. Een zich geleidelijk voltrekkend ontwikkelingsproces heeft reeds in de jaren vóór de oorlog de weg tot deze nieuwe groepering gebaand. De gemeenschappelijke strijd om het behoud van de hoogste zedelijke waarden, die door ons volk in-zijn-geheel-genomen als absoluut worden erkend, heeft de verwerkelijking ervan bespoedigd. De ontzaglijk zware taak, waarvoor wij allen zijn gesteld, om dit land uit de morele en stoffelijke chaos, waarin het door de bezetting is vervallen, met de

grootste inspanning en offerbereidheid weer tot een hoger niveau te verheffen, vormt een prikkel temeer om de samenwerking, waartoe is besloten, voort te zetten en tot een goed einde te brengen. Wij willen dit doen, niet in een idealistische vervoering, die de ogen sluit voor zeer reële en, waarschijnlijk, blijvende verschillen in het diepste uitgangspunt en voor even werkelijke verschillen in de visie, die wij hebben op de loop van het historisch proces, dat in ons volksleven bezig is zich te voltrekken. Wat het diepste uitgangspunt is van de groep, die ik hier vertegenwoordig, daaromtrent kan ,geen twijfel bestaan. T.a.v. onze visie op het historische proces, dat bezig is zich in ons volk te voltrekken, moge ik duidelijk tot uitdrukking brengen, dat deze gedragen wordt door het geloof, dat niet de mens, maar God het is, die het lot der volkeren bestiert en dat bij Hèm de de uitkomst ligt verborgen naar vorm en inhoud. Dit wil zeggen op maatschappelijk en staatkundig gebied, dat wij rekening willen houden met de mogelijkheid, dat ook het streven van de Partij van de Arbeid om ons volksleven te hervormen tot een andere uitkomst zal leiden dan wij thans zouden kunnen bevroeden.

Dit alles neemt intussen niet weg, dat wij op basis van het ontworpen voorlopig programma tot volledige samenwerking bereid zijn. Bij de uitwerking van het definitieve programma hopen wij onze bijdrage te leveren tot de, verdere opbouw der partij. Het resultaat van deze nadere uitwerking zien wij met vertrouwen tegemoet, een vertrouwen, dat is gewekt en bevestigd door de grote openheid van geest en bereidheid tot wederzijdse eerbiediging van elkaars diepste inzichten, die bij ,de voorafgegane bespreingen door alle, de Partij constituerende, groepen werd getoond. De geest van oprechtheid en offerbereidheid t.a.v. bijkomstigheden, die daarbij aan de dag is getreden, stemt ons tot grote erkentelijkheid.

Ik zei daarstraks, dat ik sprak namens „een bepaalde bevolkingsgroep, voor wie de Protestants-Christelijke geloofsovertuiging het diepste levensbeginsel is en die desniettemin aan het tot stand komen van de Partij van de Arbeid haar medewerking wil verlenen". Ik meen, dat dit woord „desniettemin" vervanging behoeft; ja, voor mij zelf ben ik bereid het door de woorden juist daarom te vervangen.

Als ik mij afvraag, wat voor mij in de concrete situatie waarin zich ons land en de wereld bevinden, de directe practische consequenties zijn van het levensbeginsel, dat ik als het enig juiste erken, dan kom ik zonder twijfel in grote trekken bij het programma van de Partij van de Arbeid terecht. Ik herken daarin de aanvaarding van de eisen, die naar mijn diepste overtuiging te allen tijde en op iedere plaats van Godswege aan mens en samenleving zijn gesteld, nl. eerbied voor de scheppingsorde en het dienen der gerechtigheid, en de uitwerking, die ik aan deze eisen zelf geneigd ben te geven, sluit bij het programma van de Partij van de Arbeid nauwer aan dan bij dat, van één der oude partijen. En daarom ben ik dan ook bereid en ik meen, dat de groep, die ik hier mag vertegenwoordigen, mij daarin kan volgen — de woorden: „juist daarom" te onderstrepen en aan de Partij van de Arbeid steun te verlenen, zolang ik deze woorden handhaven kan.